

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

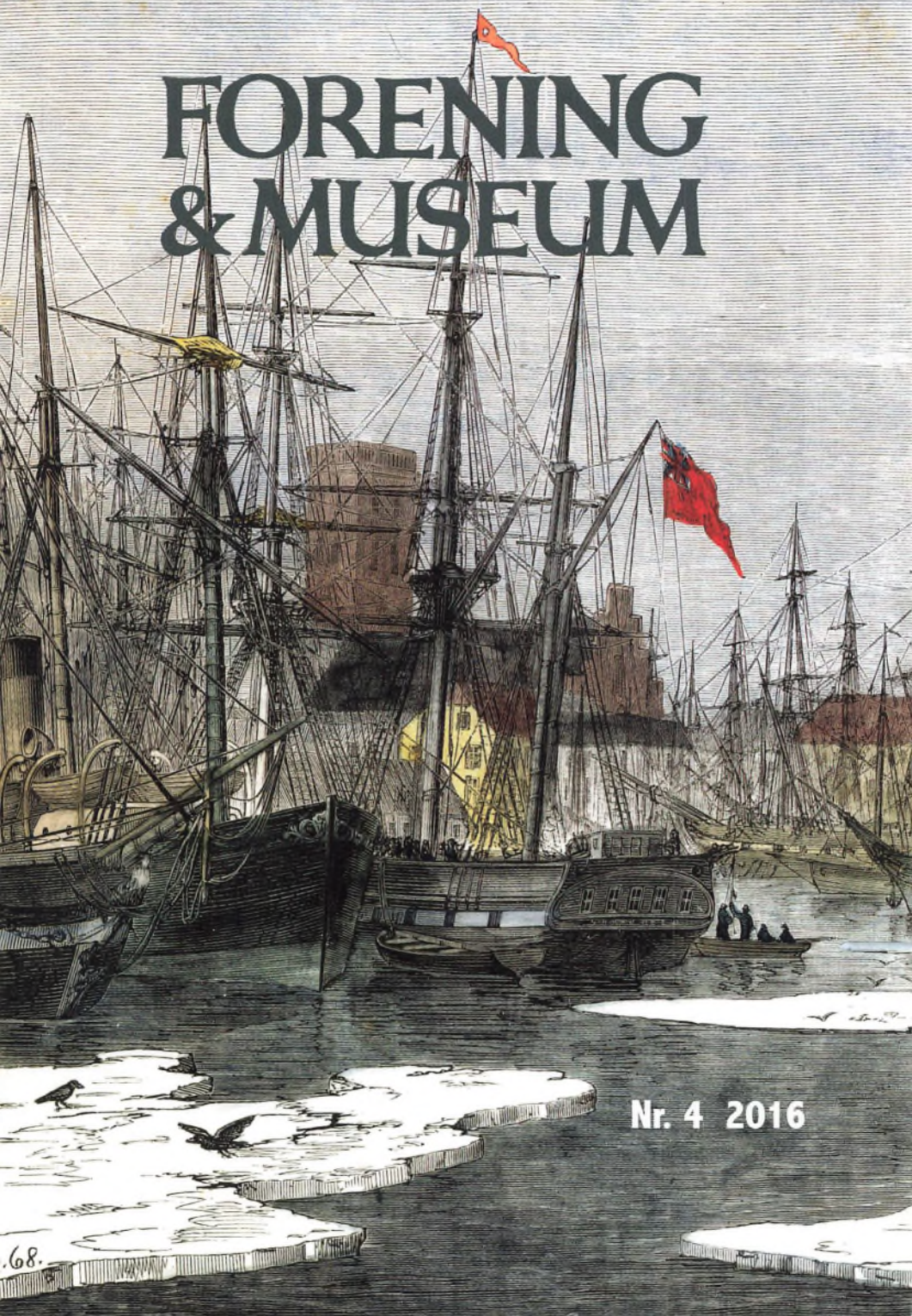
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 4 2016

Aviserne som kildemateriale

Forening & Museum har gennem årene bragt en del artikler, der er baseret på byens aviser, specielt Helsingørs Avis (1798-1936) og Helsingør Dagblad (1867-). I dette nummer er det Helsingørs Avis fra 1838 og 1839, der har leveret spændende stof. Det er da også helt naturligt, at ty til aviserne, da deres rapportager og annoncer afspejler datidens dagligdag på en måde, som ingen andre skriftlige kilder normalt vil kunne. Nok vil vi i vore lokalarkiver og i Statens arkiver finde det primære kildemateriale for den empiriske videnskab, men det er baseret på de enkelte arkivskabers oplysninger om deres egen mestendels lille verden, mens det er aviserne, der sætter dem i en relevant sammenhæng med det omgivende samfund og styrker empirien. Og er man så heldig, som vi er i Helsingør, at have haft lokalaviser af vidt forskellig politisk observans, vil man i sagens natur få et endnu mere nuanceret syn på dagligdagens begivenheder. Problemet er imidlertid at man ikke kan søge i aviserne, med mindre man har en nogenlunde præcis dato for den oplysning man søger. Da er arkivernes databaser unægtelig nemmere at gå til, men sådanne findes normalt kun på aviserne til internt brug, og normalt kun for de seneste maksimalt 10 år. I januar 2012 gik Det kongelige Bibliotek imidlertid i gang med forberedelserne til det store projekt Avisdigitalisering, der omfatter såvel almindelig skanning, som OCR-skanning af alle landets aviser fra udgivelsestidspunktet til i dag, og indtil nu har man rundet godt 20 millioner avissider. Hvornår aviserne fra vort område kommer for tur, vides vist ikke endnu, så det bliver næppe de første mange år, at vi kan gøre brug af dette kommende herlige hjælpemiddel. Vort museum og biblioteket besluttede for snart mange år siden at igangsætte udarbejdelsen af et emne- og stikordsregister til Helsingør Dagblad fra 1867 til i dag. Dagbladet tilbød at støtte projektet med 50.000 kr., og vi fik udarbejdet en egnet skabelon for registret, men desværre lykkedes det ikke at skaffe de øvrige fornødne midler til dette omfattende projekt, der samtidig var tænkt som en social beskæftigelsesordning. Nu ser det heldigvis ud til, at Det kongelige Bibliotek får klaret det, der aldrig lykkedes for os!

LBM

FORENING & MUSEUM

Lars Bjørn Madsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Eva Arnsfelt
Maibritt Bager
Erik Trolle

Tryk: Nofoprint, Helsingør
Lay-out: Lars Bjørn Madsen

Forening & Museum

udkommer med 4 numre
om året i februar, maj,
august og november.

Stof til bladet kan sendes til
lbm64@helsingor.dk
eller tb-j@stofanet.dk

Helsingør Museumsforening

Formand: Torben Bill-Jessen
Næstformand: Tom Sinding
Kasserer: Flemming Jensen
Eva Arnsfelt
Maibritt Bager
Bent Jensen
Ingrid Dora Jarnbjer
Elisabeth Thorsen
John Zilmer

Foreningens hjemmeside:

www.helsingormuseumsforening.dk
hvor også indmeldelse kan ske

Kontingent

200 kr for enkeltpersoner
250 kr for par
550 kr for firmaer
Betaling kan ske på:
reg 2255 konto 1905639169
eller ved henvendelse på
Helsingør Bymuseum,
Sct. Annagade 36

Forsidebilledet

*Carl Baagoe: Den nye Deel af Helsingoers Havn under
Isgang i Sundet. Udsnit af koloreret træsnit i Illustreret
Tidende 1868.*

46 år i Sparekassens tjeneste

af Asger Holm

Jeg blev ansat i Sparekassen den 1. september 1962. Årsagen dertil var at min familie var flyttet til Helsingør fra Odense, og min far var mødt op i Sparekassen på Stengade for at flytte familiens konti fra Sparekassen i Odense til Sparekassen i Helsingør og spurgte i den forbindelse, om de havde brug for en elev. Jeg havde lige bestået mellemskoleeksamen (9. klasse) og havde ikke lyst til at gå et år i Realklassen på en ny skole.

I Sparekassen ville de gerne have yderligere en elev - hvis altså det var en dreng. Der var nemlig ansat 3 piger det år. De hed Jette Nielsen, Inge Nielsen og Doris Møller. Jeg var til alt held en dreng. Det var i de dage, hvor H.F.V. Sederberg-Olsen var direktør, Søren Knud Riis-Vestergaard var underdirektør og Poula Andersen var bogholder. Efter Poula Andersens mening skulle direktøren tiltales i tredje person - for eksempel sådan: »Direktørens frue har ringet, og jeg skulle bede direktøren ringe til direktørens frue igen.« Man kunne ind imellem knække tungen!

Sederberg-Olsen boede i Charlottenlund, men havde en stor lejlighed på 1. sal i Sparekassens ejendom, samt rådighed over loftet. Sederberg-Olsen trådte af i august 1964, og hele ejendommen blev ombygget. Lejligheden på 1. sal blev derefter direktørkontor, udlånsafdeling, og i sidebygningen blev der lokaler til bogholderi samt kontor til Kaj Rasmussen. På loftet blev der indrettet frokoststue og køkken.

Poula Andersen var tæt på 40-års jubilæet. Hun var altså blevet ansat midt i 1920'erne. I min verden kunne det lige så godt være i middelalderen. Søren Knud Riis-Ve-

Sparekassen havde sit domicil på hjørnet af Stengade og Stjernegade i en bygning, man i 1883 havde opført til fornalet. Fotografi: Kenno Pedersen 1971.

stergaard blev direktør i efteråret 1964 og virkede frem til 1983. Han var den direktør, som indførte EDB-alderen og du-formen i Sparekassen. Jeg havde meget svært ved at skulle sige du til ham, men det kom efterhånden.

Hverdagen

Hverdagen i 1962 var naturligvis sådan, at yngste elev havde faste opgaver:

1) Skulle gå bytur hver dag, til bl.a. Dommerkontoret, betale mælkerenginger for de

ældre assistenter og hente vasketøj. 2) Sørgede for, at posten blev sendt hver dag. 3) Rydde op på arkiv og lager. Jeg har også stået i gården og »snedkereret« en reol. 4) Udskifte kurslisten på direktørens rundstok – hver dag. Hvis ikke den blev udskiftet stod man til en gedigen »skideballe«. Man skal forestille sig en rundstok, som var ca. 1 m lang, med håndtag og delt på langs, og hvor der var sat et pianohængsel på og nogle søm, hvor den lukkede sammen. I den stok skulle kurslisten sættes – hver dag. Selv om jeg blev ansat samme år som de 3 piger, var jeg yngste elev. Det første år havde jeg ingen stol at sidde på. At tømme sparebøsser blev jeg ikke betroet det første år. I 1963 kom Per Rosendahl, Flemming Richter og Lis Larsen (Lebech) så til. Nu var jeg ikke yngste elev mere, men jeg skulle da lære Flemming op. Vi gik de samme ture rundt om havnen hver dag. Eleverne kunne man sætte til alt. Der var engang, hvor der var en hund, som lavde lagt et visitkort uden for døren i Stjernegade. På den tid blev der kørt med biler og busser i Stjernegade. Sederberg-Olsen bad mig om at fjerne det. Det gjorde jeg dog ikke. Dagen efter var det tværet ud på fortovet. Igen en skideballe. »Hvis jeg var for fin til det, kunne jeg bare komme med kost og skovl, så skulle han nok selv feje det op.« Næste gang det

Sparekassen gennemgik en større ombygning og modernisering i 1969. Øverst ses bygningerne ud mod Stjernegade. Fotografi: Paula Dahl 1969. Herunder ses ekspeditionslokalet efter ombygningen.

skete, sørgede jeg for at det blev fjernet! Når kunderne skulle hæve eller sætte penge ind på kontoen, afleverede de deres bog og et bilag ved skranken. Vi skulle så finde kontokortet frem. Det blev posteret sammen med bog og bilag og sendt med et transportbånd op til kassen. Her sad Kaj Christensen (Chrisser) og Kay Les-

by Petersen (Petter) og råbte kunderne op, efterhånden som bogføringen var på plads. Somme tider kom der for mange bøger ned i transportbåndet og vi måtte sende »hunden« igennem. Hunden var en gumplade i lighed med dem vi bruger under »musen« i dag. Denne plade havde en lang snor og kunne så skubbe bøgerne igennem. Hvis ikke det virkede, havde vi snoren til at trække pladen tilbage. I værste fald kunne vi skrue en plade af – under skranken – og få »pillet« bøgerne ud.

Det skete, at vi havde en ekspeditionsfejl og skulle rette den; vi skulle stornere. Vi havde et meget mørkt rødt bilag, som skulle bruges til rettelse af fejlen. Dette bilag skulle påtegnes af fru Andersen, men når man som ung og uskyldig elev stillede sig ved fru Andersens skrivebord, kunne man vente længe på, at hun tog sig tid til at »ekspedere« os. Når dagen var slut skulle vi manuelt regne den nye rentesaldo ud. De store dage i Sparekassen var DSB-dagene, når lønnen gik ind. Så stod folk fra DSB og skulle hæve lønnen. Der var en snakken og en larm, så kassererne næsten ikke kunne råbe folk op.

Det store problem var, når Nationalbanken satte diskontoen op - eller ned. Så skulle alle kunders kort rettes med den nye rentesaldo. Vi havde mere end 25.000 konti. Det betød overarbejde. Overarbejdsbetaling var der ikke noget af, men vi fik da frugt.

En af de kunder, som jævnligt kom i Sparekassen var »sheriffen«. Han havde cowboy-hat på og han parkerede altid sin cykel uden for Sparekassen og gav den et klap, som var det en hest. Så kom han ind i Sparekassen og stillede sig foran spejlet og rettede på sit slips. Derefter gik han hen og tog en håndfuld bolcher – til Poula Andersens store fortrydelse.

Om morgenen skulle der cleares checks. Det var jo stadig før EDB-alderen, så alle checks til Landmandsbanken, Privatbanken og Handelsbanken i Helsingør blev talt sammen og lagt i små omslag og samlet i en lille hamonika-lædermappe. Så gik vi en runde til de tre banker og lagde de checks, vi havde indløst dagen før, ligesom vi fik deres checks med tilbage. På den måde satte vi penge ind hos dem og de satte penge ind hos os.

Alle andre checks skulle slæes op på lister med registreringsnummer, check nr., kontonummer og beløb og sendes til Fællesbanken for Danmarks Sparekasser, som så clearede disse checks med de andre banker for os. Når disse lister var færdige, skulle vi kontrollere, at alle beløb og tal var kor-

rekte. Hvis vi skulle overføre beløb til andre banker eller Sparekassen, skulle der sendes en overførsel til Fællesbanken, som så sørgede for at overføre beløbene. Hvis der skulle handles obligationer eller aktier skulle det også foregå gennem Fællesbanken.

Jeg gik på Handelsskole om eftermiddagen/aftenen i 3 år. Begyndte i 1963 og skulle bl.a. lære at skrive blindskrift på skrivemaskine. Der var også undervisning i dobbelt bogholderi, Vi skulle lære at udfylde de forskellige former for girokort, og engelsk var også et fag på programmet. Undervisningen var fra kl. 14.00 til 18.00. Vi lukkede først i Sparekassen kl. 15.00. Jeg husker én gang, hvor der var meget travlt og Poula Andersen havde sagt, at jeg ikke måtte gå på handelsskole. Det gjorde jeg alligevel. Dagen efter blev jeg »hevet« uden for døren og skældt hæder og ære fra. Det var også kutyme, at vi fik en læsefridag til eksamen. Til denne eksamen havde Poula Andersen forbudt os at holde fri. Vi var så tre elever, Flemming Richter, Per Rosendahl og jeg, som aftalte at pjække én dag hver. Det er eneste gang jeg nogensinde har pjækket fra skole eller arbejde. (Meget dårlig samvittighed).

I foråret 1964 skulle værftet ændre lønudbetaling, så alle skulle have lønkonto i stedet for udbetaling af kontanter i lønningsposer. Jeg kan huske, at Sparekassen fik 78% af alle lønmodtagere og resten blev fordelt på de 3 øvrige pengeinstitutter i byen. Den 10. maj 1965 blev der indført eenmandskasser og EDB.

Af de gamle kontokort kunne jeg se, at Sparekassen havde haft det samme bogføringssystem fra 1941 til udskiftningen i 1965, ialt 24 år med samme system! Mindst een af maskinerne havde været med gennem alle årene.

Det var den efter den store ombygning/modernisering. Alle bilag blev efter ekspedition i kasserne sendt op på 2. sal til »hullestuen«, hvor »hulledamerne« sad og tastede bilag ind. Inden klokken 17.00 skulle vi

Sparekassens Kongensgade-afdeling blev fotodokumenteret af museet i 1984. Her er Jette Tullberg ved kasseterminalen. Fotografiet side 7 viser Kirsten Ellekilde. Fotografier: Carsten Møller 1984.

have EDB-båndet, som skulle med toget til København. Det er ikke få gange, hvor jeg har ringet til posthuset og fortalt, at nu var der én på vej med båndet, som skulle med toget. Dagen efter havde vi så de bogførte journaler tilbage.

En af de ansatte på posthuset var en ældre, meget overvægtig dame med en meget stor barm. Hun blev af Kaj Christensen kaldt »klodernes kamp«.

Anstændigt klædt må man være

Påklædningen til den mandlige del i Sparekassen var mørke bukser, hvid skjorte, jakke og slips. Dette var ikke noget man kunne fravige. For den kvindelige del var det derimod lidt friere.

I Beatles-tiden blev der opfundet en »Beatles-jakke«, som jeg nødvendigvis måtte have. En pæn gråmeleret jakke – uden revers – men med pæne påsyede kanter. Ca. 1965 dristede jeg mig til at tage sådan en jakke på i Sparekassen. Jeg syntes, den var pæn, men dagen efter blev jeg oplyst af Poul-Andersen, at man absolut ikke tog en »hjemmejakke« på på arbejde. Så var det slut med det. Senere blev det accepteret, at man smed jakken, når det var meget varmt – om sommeren.

Sidst i 1960'erne blev det moderne med hot-pants. Jeg husker endnu flere af pigerne, som havde hotpants på, eksempelvis Merete, der var en høj, meget slank, nærmest tynd pige med ultrakorte hot-pants. – Poul-Andersen var stoppet på det tidspunkt!

I løbet af elevtiden blev vi også sendt ud på afløsning i de små afdelinger. På Strand-

vejen i Hellebæk havde Sparekassen til huse. Åbningstiden var fra kl. 10-13 og hr. Oldengaard var bestyrer af afdelingen. Ved siden af det, havde han en trikotageforretning på hjørnet af Strandvejen og Bøse-magergade. Den anden ansatte i Sparekassen var fru Pichard. Det var kutyme, at hr. Oldengaard sendte eleven ind til fru Madsen i Købmandsgården og hente øl, som skulle drikkes om formiddagen. Jeg var imidlertid medlem af Blå kors Ungdom (afholdsforening) og drak ikke øl. Så han ville hellere have Per Rosendahl på afløsning, for han kunne drikke øl! I efteråret 1965 meldte jeg mig ud af foreningen og smagte min første øl som 19-årig.

Sparekassens åbningstid i Helsingør var kl. 10-15; fredag yderligere kl. 16:30-18:30.

I en periode blev det almindeligt, at vi var nogle elever, som fredag i pausen, gik ud for at spille billard eller bare drak øl. Der har været gange, hvor vores arbejdskraft ikke var så meget værd fredag eftermiddag. Ved én af ombygningerne i 1960'erne, blev der installeret rørpост. Man kunne så sende bilag fra udlån på førstesalen til kasserne i stueetagen. Meget smart. Når kunderne havde underskrevet lånedokumenterne på 1. sal var personalet fri for at gå ned ad vindeltrappen.

Rørposten blev også brugt til at sende lakrids, vingummi og andre lækre ting op til Bent Greisen på førstesalen, ligesom han kunne sende lækkerier den anden vej.

Svenskehandelen

I 1960'erne var der en livlig handel med svenskerne. Vi vekslede deres kontanter i Sparekassen – også mønterne og havde på et tidspunkt mange sække mønter. Da kursen ved veksling ikke var så høj, hvis vi sendte mønter til veksling i Fællesbanken, blev det besluttet, at vi selv skulle køre mønterne til Sparbanken i Helsingborg. Jeg lånte min faders VW (boblen) og den blev fyldt med møntsække. Jeg mener, at Erling Bendtsen og Kaj Christensen (eller Bent Greisen) var med. Vi tog færgen til Helsingborg og fik vekslet mønterne. Spiste frokost på vejen hjem. Det ville der ikke være plads til i dag.

I september 1966 blev jeg sparekasseassistent og ville gerne prøve noget andet. Det blev så til mere end 3 måneder i Kibbutz i Israel fra november 1966 til marts 1967. Fra marts 1967 til soldatertiden blev jeg sendt til Sparekassen på Kingosvej hos fru Madsen (Spo). Fra juli 1967 til april 1968 blev soldatertiden overstået. Som sol-

dat var vi sikret halv løn fra Sparekassen, hvis vi ville blive i Sparekassen et år efter soldatertiden. En fjerdedel blev udbetalt hver måned og en fjerdedel blev udbetalt året efter.

Denne opsparing blev senere brugt til udbetaling på en grund.

Fra marts 1968 til foråret 1969 var jeg i bogholderiet, hvor Kaj Rasmussen var chef. Jeg husker Kirsten Rasmussen som den venlige og imødekommende. Jeg har for vane, når jeg sidder fordybet i mit arbejde, eller sidder i mine egne tanker, at synge eller fløjte. Jeg er ikke altid bevidst om det, men Kirsten har mange gange takket for sangen med Blue Moon – eller noget andet med Elvis.

I foråret 1969 kom jeg til depotafdelingen, hvor Bodil Pedersen var leder. Helle Røes Olsen var hendes højre hånd. Sparekasserne måtte ikke handle med aktier eller obligationer. Det skete så gennem Fællesbanken for Danmarks Sparekasser.

Breve, der skulle sendes og notaer blev udfærdiget, og de blev nøje gennemgået af Bodil Pedersen. Selv den mindste fejl eller afvigelse fra hendes koncept blev påtalt og brev eller nota skulle laves om.

Henry Petersen var også i depotafdelingen og vi kunne sidde og fløjte til arbejdet så vi forstyrrede Erik Mortensen, der var direktionssekretær – senere underdirektør i Helsingør og senere områdedirektør i Sparekassen SDS Lolland/Falster.

Jeg kan huske, at der på et tidspunkt ringede en »advokat Hansen« og spurgte om en del forskellige ting. Jeg gik fra det ene bord til det andet for at svare på de forskellige spørgsmål og opdagede pludselig, at Per Rosendahl var »adv.

Hansen« og at han havde taget »strøm« på mig. Jeg fik dog hævn dagen efter. Jeg havde en gummi-snog på ca. 50 cm. Jeg vidste at Per Rosendahl satte sin taske i garderoben og at hans madkasse var der. På et tidspunkt om formiddagen gik jeg op og krøllede denne gummisnog sammen og lagde den i madkassen. Da han gik til frokost og åbnede låget på madkassen foldede snogen sig ud. Per sprang forskrækket op og slog efter snogen med låget på madkassen. Jeg havde fået hævn!

Obligationer og kildeskat

En obligationsbeholdning eller aktiebeholdning var dengang et fysisk stykke papir. Når renter af obligationer skulle udbetales, skete det ved, at man klippede en kupon af det ark, som lå sammen med obligationen. Det skete typisk pr. 1. januar og 1. juli. Man havde en metalvinkel, hvor man kunne »rive« en stak kuponer af. De blev så lagt i kuverter og der blev skrevet navn på indehaveren og antal kuponer i de forskellige størrelser. Obligationerne fandtes i størrelser på 100, 1.000, 5.000, 10.000 og 20.000 kr. En 7% obligation på 1.000 kr. havde så ark liggende med kuponer på 35 kr. pr. 1. januar og 1. juli. Så det var en anseelig mængde, der skulle fordeles. Samtidig skulle alle obligationer kontrolleres for udtrækning. Man kunne være heldig at få udtrykket en obligation, som var købt til kurs 65 – til kurs 100. Tænk at have en obligation på 20.000 kr. købt til 13.000 kr. og

udtrykket. Hvilken gevinst! Alle obligationer havde derfor litereringer og numre. Alt dette blev senere overtaget af Værdipapircentralen.

1969 var det skattefrie år, da vi i 1970 gik over til kildeskat. Lille Juleaftensdag 1969 fandt vores underdirektør ud af, at man kunne overføre obligationsrenterne fra 1. januar 1970 til året 1969. Han skrev derfor en kladde til et brev, som skulle skrives på en stencil. Denne stencil skulle derefter duplikeres og sendes til kunderne.

Når man skrev en stencil og man kom til at skrive forkert, kunne man rette det forkerte bogstav ved at påføre neglelak og slå det korrekte bogstav oveni.

Jeg skrev denne stencil og havde rettet de fejl, som jeg fandt, men da den kom til gennemsyn hos Erik Mortensen, var der fejl i den. Jeg skrev den om – og igen fejl. Nu trak det op til nedadgående mundvige. Skrivestuen blev beordret til at skrive denne stencil – igen med fejl. Nu blev der talt med store bogstaver. Og medens de øvrige kollegaer skålede julen ind i Sherry »fad nr. 6« skrev jeg igen denne stencil – nu til godkendelse. Derefter blev der duplikeret og puttet i kuverter – inden julen sænkede sig. Direktøren berørte bl.a. i sin tale de mange og store ændringer der var sket i tresserne. Det ville blive til mange flere i halvfjerdserne, og det fik han jo ret i.

I januar 1970 blev jeg sendt til Aalsgaarde afdeling, sammen med Anne-Marie Jørgensen. Vi startede på Strandvejen i Aalsgaarde men kom hurtigt til den nye afdeling, som blev åbnet i det nye Aalsgaarde Center.

Det nye Edb-system (Terminal projekt 1(TP 1)) blev indført i januar 1973.

I februar 1973 kom jeg til Snekkersten afdeling på Nørrevej hvor vi var 2 ansatte og stadig med det »gamle« system. (NCR

Sammenlægningen af UNiBank, Privatbanken og Andelsbanken skete i 1990. Her ses i Espergærdeafdelingen at de enkelte banker havde deres egne kasser.

kassemaskine). I foråret 1976 flyttede Sparekassen fra Nørrevej til det nye Borupgård Center, hvor vi også fik TP 1 systemet. I september 1983 flyttede jeg tilbage til Aalsgaarde afdeling, hvor jeg var til marts 1989. I de år blev EDB mere udviklet og mere almindeligt. Men vi var flere om hver computer.

I marts 1989 kom jeg til Espergærde afdeling, hvor jeg har været siden.

Nye tider

Gennem årene er Sparekassen for Helsingør og Omegn ændret til Sparekassen SKS, igen til Sparekassen SDS, som blev ændret til Unibank og nu til Nordea. Med andre ord: fra at være en lokal Sparekasse til en international bank.

EDB-systemer er udskiftet/ændret/opdateret/videreudviklet. Overvågningen af det arbejde, som vi udfører, bliver registreret automatisk. Der er indført budgetter for salg af lån, indlån, kort, forsikringer og meget andet. Der bliver foretaget Spot-test. Mange ting er ændret fra 1962. Der er kunder, som jeg har haft glæden af at betjene siden 1973, og det har været et privilegium, at have kunder gennem mere end én generation. Set børn vokse op og blive selvstændige og ansvarlige kunder, som selv sætter bo.

Der var en lang periode i 1970'erne, hvor der var lånestop. I Snekkersten afdeling havde vi på et tidspunkt 120.000 kr. til udlån om måneden. Vi måtte hver måned søge om yderligere midler. Her kom den kreative udfoldelse, hvor kunderne lånte penge via Amerikaner-bankveksler.

I 1980'erne kunne man kun få tillægslån i Kreditforeningen, hvis der kunne fremvises regninger for udført arbejde. Det var en meget kreativ periode. Først i 1980'erne nåede Kreditforeningsrenten op over 20%. I 1990 blev Privatbanken, Andelsbanken og Sparekassen SDS, slået sammen til Unibank.

De første år efter sammenlægningen blev år, hvor banken havde meget dårlig omta-

Asger Holms 40-års jubilæum den 1. sep. 2002 i fin stil, Chauffør, hustruen Gitte og Asger Holm

le og mange problemer med store hensættelser og byggefirmaer, der gik konkurs, og hvor kursen på de tidligere SDS-aktier faldt fra kurs 300 til under kurs 100.

I de år fandt de såkaldte »prikkerunder« sted, både hos os og Danske Bank. Der var ganske enkelt for mange ansat i finanssektoren.

Når vi var i selskab med andre mennesker ønskede vi ikke at fortælle, hvor vi arbejdede, for det gav hele tiden negative kommentarer.

Nordea

I 1990'erne blev der igen indført restriktioner for lån i kreditforeningerne. Der kunne lånes, hvis der samtidig blev foretaget ejerskifte. Mange ejendomme skiftede ejer fra mand til kone – og omvendt. I 2000 blev Nordea stiftet ved sammenlægning med Merita-Nordbanken og Unibank, som i mellemtiden var fusioneret med TRYG/Baltica.

I dag fremstår Nordea som en god og seriøs bank med styr på økonomien og med en god rådgivning over for kunderne. I dag er vi i den situation, at vi mangler medarbejdere.

Et arbejdsliv rundes af – efter 46 år. Der har været mange gode og positive oplevelser – både med kolleger og med de kunder som har rundet mit bord.

Vinteren på godt og ondt

af Lars Bjørn Madsen

Vinteren 1838 var, set med vore øjne, meget hård, men for helsingornerne dengang var den ikke noget særligt i forhold til de langvarige kuldeperioder, der ofte herskede om vinteren i denne første halvdel af det 19. århundrede. De virkelig hårde vintrere var til gengæld »en Nødens Tid for Mange«, men når vinteren i ny og næ forvandlede Øresund til en bekvem »Spadse-regang« mellem Helsingør og Helsingborg, havde den unægtelig også sine ganske behagelige sider. Det noterede i hvert fald Helsingørs Avis sig den 16. februar 1838: »Samfærdselen herfra imed Sverrig over Isen er atter i disse Dage meget levende. Fra svensk Side er det imidlertid ikke blot Helsingborgs Beboere, som benyttede dette sjeldne Communicationsmiddel, men ogsaa Bønderne paa nogle Miles Omkreds, og selv i de Dage, da det faldt ind med Tøveir, saae man adskillige af disse passere over Isen. Øresundet, der til anden Tid af Aaret udfordrer egen Kyndighed

Den langvarige og iskolde vinter 1829-30 er her skildret af en ubekendt kunstner. Havnen er fyldt til bristepunktet af vinteroplagte skibe, og Øresund er helt tilfrosset så sent som i april.

og egne Midler for at befares, er nu begge Grændsebyers stærkt besøgte Spadse-regang, der efter en Times Forløb bringer En i Samqvem med Mennesker, som tale et andet Sprog, have andre Sæder og staae under andre Love og Regjering, paa faa Timer fuldender man en Udenlandsreise uden Pas, uden Bekostning og uden synderlig Anstrængelse. Der er noget særdeles interessant ved denne ugeneerte Forbindelse imellem Naboefolk, og vi bringes her atter i Tankernes Løb til taknemmeligen at minde de Mænds Fortjenester, som bevirkede en betydelig Lettelse i Communicationen imellem Helsingør og Helsingborg paa den Tid da Forholdene ere de sædvanlige.« Såvidt det mere positive syn på denne vin-

FORENINGST nyt

Nr. 4 2016

Betaltes 15/12 kr 116/11

Helsingør Golfklubs arealer ved Teglstrup Hegn. Fotografi Lars Bjørn Madsen 2003.

Husk! Kontingent

Kontingentet er reguleret for det nye år til disse satser:

Enlig 200 kr.

Par 250 kr.

Firma 550 kr.

-og det dækker stadig som hidtil fri adgang til de kommunale museer, 1 årbog, 4 foreningsblade, gratis adgang til foreningens foredrag, og mulighed for deltagelse i foreningens ture.

Husk venligst at betale inden årets slutning evt. ved bankoverførsel til foreningens konto, reg 2255, konto 1905639169. Husk at påføre betalingen medlemsnummer, navn og beløb.

Mellem København og Kanton

- Tehandel og netværk mellem Kina og det Oldenborgske Monarki, 1730-1844

Foredrag af Benjamin Asmussen, lørdag den 28. januar

I 1700-tallet begyndte i København en indbringende handel med Kina, drevet af danmarkshistoriens måske største og rigeste firma, Det kongelige Oktrojerede Danske Asiatiske Kompagni, der eksisterede fra 1732 til 1844.

Store summer blev tjent, personlige kontakter blev etableret og handelen skabte velstand både i København, i helstaten og i Østersøregionen, men alligevel er meget af den glemt i dag. Vi kender næsten intet til de mennesker, der stod for disse kultur- og erhvervs møder mellem danske og kinesiske købmænd og søfolk.

Men ved hjælp af nye metoder fra feltet Digital Humanities kan vi alligevel sætte ansigter nogle af disse mennesker og erkende de mange barrierer, der vanskeliggjorde mødet, både af sproglig, kulturel, juridisk og praktisk art. Med digital hjælp kan vi vride nye svar og spørgsmål ud af gamle kilder og blive klogere på, hvordan 1700-tallets udfordringer blev overvundet – som måske endda kan gøre os klogere på vores nutid.

Museumsinspektør Benjamin Asmussen fortæller i dette foredrag om det store firma, der stod for handlen, om den lange rejse til Kina, der som regel varede halvandet år, og om de mennesker, der stod bag det hele. Undervejs kommer vi også ind på nogle af de nye indsigter, som hans forskning giver os.

Benjamin Asmussen er museumsinspektør ved M/S Museet for Søfart og ph.d.-studerende, Center for Virksomhedshistorie, CBS.

**VORE FOREDRAG FINDER STED KL. 14:00 I
SMEDENES HUS, STRANDGADE 46, HELSINGØR**

Dansk Vestindien - fra kolonisering 1672 til salg 1917

Foredrag af Erik Gøbel, lørdag den 25. februar

Den 31. marts 2017 er det præcis hundrede år siden, Dansk Vestindien blev overdraget til USA. Foredraget vil vise den spændende historie fra den vanskelige kolonisering af St. Thomas, inddragelsen af St. Jan og opdyrkningen af sukkerøen St. Croix. Basis for kolonisamfundet var dels sukkerproduktion dels handel og søfart. Slaver var en nødvendig arbejdskraft, og danske skibe førte omkring 120.000 slaver over Atlanten fra Afrika. Peter von Scholten afskaffede slaveriet i 1848, og derefter gik det gradvist ned ad bakke for kolonien. Efter flere forgæves forsøg blev øerne endelig solgt i 1917. Det skete efter den første folkeafstemning nogensinde herhjemme.

Erik Gøbel (født 1949 i Helsingør) er seniorforsker i Rigsarkivet. Uddannet som historiker fra Københavns Universitet i 1979 blev han ansat som forskerstipendiat og har siden 1981 været ansat i Rigsarkivet. Han har forsket og publiceret om dansk økonomisk og social historie, navnlig søfartshistorie og vore gamle tropekoloniers historie. Blandt hans bøger er "Dansk Søfarts Historie bd. 2" (1998), "A Guide to Sources for the History of the Danish West Indies" (2002), "Det danske slavehandelsforbud 1792" (2008), "Vestindisk-guineisk Kompagni 1671-1754" (2015) og "The Danish Slave Trade and Its Abolition" (2016). Erik Gøbel har tidligere holdt et velbesøgt foredrag i museumsforeningen om sundtoldens historie, og han er hvert år guide på en tur til Dansk Vestindien.

Den rige Mister Wilson (som har adopteret) Børnene for sig pæn. Som en Gang for alle! - Kom nu, børn, nu går vi hen og køber jer en Gø og Dragt og et Guldbrød med Rødt!

Debatten forud for folkeafstemningen om osalget fyldte meget i de danske medier. Da kolonien blev solgt og overdraget til USA i 1917, bragte ugebladet Klods-Hans tegningen af situationen, hvor Danmark fik de mange penge og USA de tre små øer:

5 dages busrejse til Polen

mandag 1. maj til fredag 5. maj 2017

Turen går til Lubusz regionen i det vestlige Polen. Et område der er præget af mange søer og skove. Store dele af Lubusz regionen har tidligere hørt under Preussen og Tyskland.

Rejsen byder på både kulturelle og historiske oplevelser i området.

Vi skal blandt andet opleve: En vinmark, hvor vi smager på den polske vin – se omgivelserne og spise frokost ved en tidligere russisk Kaserne - se det tyske forsvarsanlæg Ostwall fra 2. verdenskrig. Desuden besøges byen Lagow, som har fæstningsmure fra det 15. århundrede, samt en Johanniterborg.

I Swiebodzin skal vi se den største Jesus statue i Europa. Statuen er 36 meter høj og blev indviet i 2010.

I den lille by Rokitno besøges den gotiske kirke, der er et meget kendt pilgrimssted for polakker. Kirken byder bl.a. på et ikon af den helige Jomfru Maria.

En detaljeret beskrivelse af turen med flere og detaljerede udflugter vil blive bragt i det næste medlemsblad samt på Museumsforeningens hjemmeside www.helsingormuseumsforening.dk

På udturen besøges Greifswald og den store klosterruin Eldena. Klosteret i Eldena var et af de 6 datterklostre, som var grundlagt af Esrum Kloster.

På hjemturen planlægges et besøg i den flotte barokkirke i Neuzelle samt "mønsterbyen" fra DDR tiden, Eisenhüttenstadt. Tidligere Stalinstadt.

Vi bor alle 4 nætter i byen Skwierzyna - også kendt som Schwerin ved Warta-floden – på Hotel Dom nad Rzeką.

Et 3-stjernet hotel beliggende ned til floden Warta og 5 minutters gang fra lokalt centrum. Hotellet har egen have samt restaurant, bar og Wi-Fi. Værelserne der ligger på 1 sal er alle udstyret med tv, bad/toilet, men uden elevator.

Pris pr. person i delt dobbeltværelse. Kr. 3.625 (Enkeltværelsestillæg kr. 560)

Prisen inkluderer

Bustransport i 4* turistbus med Ørslev Rejser:

4 x overnatning

4 x morgenbuffet

1 x morgenbuffet på færgen på udrejsedagen

3 x frokost heraf en lettere med vinsmagning

3 x middag på hotellet

1 x grillarrangement med harmonikaunderholdning

1 x aftenbuffet med drikkevarer ad libitum på færgen på hjemrejsedagen

Samlige entreer iht. program

Guide på turen er historikeren Bente Thomsen, der har polsk som bifag. Sammen med sin mand Kaj Madsen har hun for nylig skrevet bogen "Esrum klostres døtre". Kaj Madsen vil også bidrage med faglige indslag på turen. Det samme vil Tom Sinding fra Museumsforeningen. En polsk lokalguide vil desuden assistere os dag 2, 3 og 4.

Tilmelding til Elisabeth Thorsen. Tlf. 24 21 79 82. Mail: elisabeth.p4@gmail.com

ter. De hårde vintre betød nemlig også, at de mere velstillede helsingoranere opfordredes til at komme byens trængende familier til hjælp med brændsel. I den usædvanlig lange og kolde vinter 1829-30, havde man oprettet »et liden Fond« på grundlag af de penge, man dengang havde indsamlet, og »sammenskuddet« blev klogeligt anbragt i byens Sparekasse. Midlerne blev forvaltet af en komité bestående af prominente borgere som Krog, Linstow, overkirurg J.O. Møller, sognepræst P. Fischer og rådmand C.B. Rogert, og de meddelte helsingoranerne følgende i avisen den 30. januar 1838:

»Hiin Vinter, i hvilken Frostene allerede indfandt sig i October, og en vedholdende tildeels meget streng Kulde herskede gennem flere Maaneder, indtraf tidligere i et Aar, da Veirliget i den grad havde været Tørvelægningen til Hinder, at dette saa almindelig bragte og nødvendige Brændsel ikkuns meget vanskeligen og for en høj Priis var at erholde. Det var derfor en indgribende og haardt truende Nød, der fremkaldte berørte S sammenskud, hvilket afgav et af de mange Beviser paa den Deeltagelse, der ved deslige Leiligheder immer tør regnes paa blandt denne Byes Indvaanere. Der blev indkjøbt et Quantum svenske Steenkul, som deels blev uddeelt og de-

els overladt mod nedsat Betaling eller Indkjøbspriis, overensstemmende med de ved den forfattede og trykte Plan foreskrevne Regler, og en tiloversbleven Rest blev anvendt paa samme Maade den paafølgende Vinter. Det der af Penge blev tilovers, eller igien indkom ved Salg, blev indsat i Sparekassen ifølge Planens §9 som tilhørende »Foreningen til de mindre Formuendes Forsyning med Brændsel i strenge Vintere«. Der haves saaledes af Indskud og oplagte Renter tilsammen 307 Rbd 77 Sk. Rpr. og 13 Rbd. 72 Sk. rede Sølv.

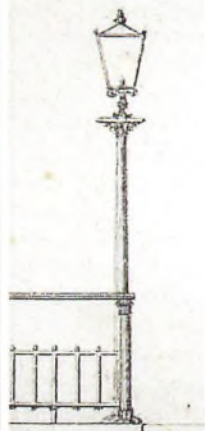
Vinteren er altid en Nødens Tid for Mange, men det Fond, der her er samlet, er ikkuns bestemt for særdeles Tilfælde. Skulde derfor den nærværende Vinter, der hidtil ikke for vort Clima kan henregnes til de strenge, længere hen, ved varighed og Kuldegrad, characterisere sig saaledes, at Nøden fordrer, at der gribes til extraordinære Hjælpemidler, da skulde vi ikke lade det os betroede Hverv uændset, for hvis Øiemed vi og haabe i fornødent Fald at møde den samme velvillige Bistand som tilforn.«

AVERTISSEMENTS.

Da der for Tiden arbeides ved Helsingørsk Havn til Forlængelse af den sydlige Arm, saa vil den hidtil ved Indløbet anbragte Vagte fra 1ste Juni d. A. og indtil videre ei blive tændt, thi det vilde ikkun vildlede dem, der søge Havnen saalænge Arbeidet vedvarer. Dette bekendtgjøres hermed til Efterretning for alle Bedkommende.

Helsingør i Havne-Committeen d 22 Mai 1838.
J. A. Stenfeldt. N. J. Knudsen. Purgan. Sneedorff.

Et første Klasses Skib fra Helsingør

En nyhed i Danmarks mest populære medie for 118 år siden

Af Jørgen Lind

På forsiden af Illustreret Familie-Journals nyhedssektion, kunne man den 20. februar 1898 læse en nyhed om en avanceret nybygning fra værftet i Helsingør.

Nutidens ugebladslæsere har måske svært ved at forstå, at Familie-Journalen dengang var Danmarks største medie og i hvert nummer bragte masser af nyhedsstof, både i »hovedbladet« og i et særligt nyhedstillæg. Uge efter uge kunne man læse om bygningen af Eiffeltårnet, verdens første flyvemaskiner, telefonens opfindelse, udgravningen af Panamakanalen, Dreyfus-affæren, Norges selvstændighed i 1905, Boerkrigen – men også mindre vigtige nyheder som meddelelser om velgørenhedsarrangementer, landbrugs- og industriudstillinger, nekrologer over politikere, læger, officerer og andre statsansatte.

Familie-Journalen bragte masser af billeder i modsætning til dagspressen, som først et stykke op i 1900-tallet erkendte værdien af at illustrere sine nyheder.

Bladet havde en konkurrent i den legendariske Illustreret Tidende, som fra sin etablering i 1859 til 1890'erne var landets førende billedmedie, men som derefter hurtigt tabte terræn til den langt mere folkelige og idérige Journal. Sidstnævnte bogstaveligt talt skovlede penge ind takket være et oplag, som vore dages nyhedsmedier ikke engang tør drømme om.

I begyndelsesåret 1877 havde Illustreret Familie-Journal 4000 ugentlige abonnenter, allerede tre år efter var antallet steget til det dobbelte, og i 1898 læste ikke færre end 160.000 abonnenter og deres husstand om den førnævnte helsingoranske nybygning – til sammenligning havde Politiken i 1898 et oplag på godt 20.000 eksemplarer.

En i Helsingør bygget og under Sejlsforberedelse.

Værftsnyheden siger lidt om, hvor bredt landets største blad favnede i sin dækning. Her er artiklen i sin helhed:

»Oplyste med elektrisk Lys«

»Det finske Ångfartygs-Aktiebolag [dampskibsselskab] Bore i Åbo har forøget sin Flaade med et i alle Maader første Klasses Skib, bærende Selskabets Navn. Skibet, der er bygget udelukkende af Staal, er beregnet til Passagertrafik mellem Stockholm og Åbo, paa hvilken Rute man hidtil har savnet en moderne indrettet og kraftig Isbryder. »Bore«, der over Stævne maaler 180 Fod og tværs over Dækket paa det bredeste Sted 29 Fod, er bygget paa Helsingørs Jærnskiibsbyggeri, som har stor Ære af det smukke og som det synes ogsaa fortrinlige Skib. Paa Prøvefarten naaedes med et forholdsvis ringe Kulforbrug en Hastighed af over 12½ Mil i Vagten (4

Herover ses fotografiet optaget af den lokale fotograf, Rudolph Jørgensen til Illustreret Familie Journal 20.2. 1898. Det viser det nybyggede skib S/S Bore i Helsingør Havn.

Timer), en ansigelig Fart for et Passagerskib. Ligesom der i det ydre er lagt Vægt paa at gøre Skibet saa smukt som muligt, saaledes er ogsaa det indre udstyret med al tænkelig Komfort. Kabytterne omfatte elegant monterede Saloner, der ligesom alle Separatkabytterne naturligvis ere oplyste med elektrisk Lys, og om det saa er en saa »landkrabbeagtig« Indretning som Telefonen, saa er den om Bord installeret i mange Eksemplarer – mellem Salonerne indbyrdes og til Restaurationerne. En Fart med »Bore« over den Botniske Bugt vil sikkert blive som en Fornøjelsessejlad med en Rigmands Lystyacht, og der er næppe Tvivl om, at det driftige Selskab i en forøget Frekvens paa den i Forvejen stærkt benyttede Rute vil faa rigelig Erstatning for Udgifterne til den flot udhalede Isbryder.

Dagen efter »Bore«s første Ankomst til Stockholm samledes efter Indbydelse en del Eksportører og Købmænd med den russiske Generalkonsul i Spidsen samt Repræsentanter for Pressen om Bord til en lille Festlighed, under hvilken der blev udbragt Skaaler for Skibet og dets Chef, Kaptajn Rusko.

Vort Billede skyldes et Fotografi fra Rudolph Jørgensens Atelier i Helsingør.«

Fotografen

Illustreret Familie-Journal oplyste næsten altid, hvem der havde taget bladets fotogra-

fier. Her var det altså Rudolph Jørgensen. Om ham ved man lidt. Rudolph Emil Jørgensen var født i Aarhus i 1873 og nedsatte sig i 1897 som fotograf i Helsingør. Her overtog han et fotografisk atelier i Holgerhus, Bramstræde 3, efter den svenskfødte Christian Gihbsson, som kun havde haft forretningen nogle måneder, måske et år. Senere flyttede Jørgensen sin virksomhed til Bjerggade 18. Hvornår han indstillede sin virksomhed, og hvor-

Dette fotografi af S/S Bore er udateret og ikke stedfæstet, men det viser sandsynligvis skibet i genopbygget form efter branden i 1918, hvor det sejlede mellem Helsinki og Stockholm indtil 1950. Fotografi: M/S Museet for Søfart.

når han døde, har jeg ikke kunnet finde oplysninger om. Så sent som i 1943 er fotograf Rudolph Jørgensen nævnt i fortegnelsen over årsmedlemmer af den da nystiftede forening Handels- og Søfartsmuseets Venner.

Skibet

Det 58 meter lange dampskib »Bore«, der var værftets nybygning nr. 69, fik en mildt talt omtumlet skæbne.

Efter afleveringen 19. januar blev skibet 10 dage senere indsat på ruten Åbo (Turko)-Mariehamn-Stockholm. Nyårsaftnen 1899 gik det på grund nær Kapellskär i den stockholmske skærgård og sank dagen efter. Det blev erklæret totalforlist og slettet af skibsregistret. Rederiet lod imidlertid vraget bjærges og genopbygge hos Bur-

meister & Wain i København, hvorefter det blev genindsat på ruten. Den 20. oktober 1916 blev det tvangssolgt til Det russiske Kejserriges marineministerium. Den 13. august 1918 opstod der brand ombord, og skibet blev totalskadet.

Efter at Finland havde fået sin selvstændighed, blev »Bore« genopbygget og sejlede fra 1921 - først under navnet »Hebe« og fra 1927 som »Bore I« - trofast mellem den finske og svenske hovedstad lige indtil 1950, da damperen gik på grund ved Her-rö (igen i den stockholmske skærgård) og sank på lavt vand. Rederiet gav ikke op, men fik endnu engang skuden repareret og sat i rutedrift, og først en halv snes år senere var skibet blevet så bedaget, at det 25. september 1961 blev solgt til ophugning i Tyskland.

Hønsse for Kullen

Af Erik Trolle

»Nu hønser de for Kullen«, siger den gamle Fændrik. »Nu bliver der fest i Staden«, siger en ung vogndriver. »Nu skulde man være der, Jens Vognmester.« »Ja«, siger Gyldenløve langsomt, »nu skulde man være der, men vi maa frem: vorwärts!«.

Således står det at læse i bogen Bente Gyldenløve, skrevet i 1910 af datidens Morten Korch, Børge Janssen.

Godt fundet på af forfatteren? Nej bestemt ikke, for det at Hønsse for Kullen er en gammel tradition, som søfolk brugte, når de fik forbjergtet i sigte ved indløbet til Øresund. Da skulle de unge, eller passagerer, indvies til rette søfolk at være ved enten at bindes til skibsmasten og overøses med vand, eller de skulle betale passende drikkepenge. I Mathias Moths ordbog fra ca. 1700 kan man læse, at det at »hønsse«, kaldes, til Skibs, at overslaae med Søe Vand, eller kaste en i Stranden med et Tou om Lifet, hvilket vederfares unge Søe Folk, som aldrig

have været til Skibs før, med mindre de kand Kiøbe sig derfra med Drikkepenge til Skibsfolkene.«.

Corfitz Braem fortæller om hønssningen i sin dagbog d. 26. august 1660: »Kl. 3 finge vi Kullen ad see, huor jeg med mange andre paa Schibet maatte hønse.«

Og den 7. juli 1666, da han atter passerede, beretter han, at »huor tuende blefve døffte, den gang den første sprang ud, bleff ham til æhre skut et støche aff, oc Flaggen vdslagen.« Skikken nævnes også af adskillige andre, bl.a. en fransk besøgende ved navn Orgier, der i sin dagbog skriver, at »alle de unge, både matroser og soldater, bliver bundet under arme og bryst og hejst op lige til ræerne, hvorefter der gives los, og man lader dem falde i søen. Og således tre gange op og ned.«

KLAGER OVER SKIKKEN

Ikke alle syntes om skikken. Således kla-

ger en franskmænd Anthoni de Lybrey i 1612 over denne besynderlige handlemåde: Da de var noget nær her udi Sundet under bunden [Kullebonden] beretter han, »blev de spurgt, hvad heller de vilde løse sig med Pendinge, eller de vilde lade sig døbe.« Hans ledsager betalte da godvilligt, men det vilde Lybrey ikke, »hvorover de haver samtlige Baadsmænd med magt hannem pågreben, og derefter ladet hannem gå en eller to gange neder i vandet«.

En af matroserne kom i forhør og bekendte, at han havde »været med til at sætte hannem de tvende gange over borde, imidlertid han blev døfft.«

Christian den Femte bestemte ved lov, at hønssningen ikke måtte foregå på denne brutale måde, men skikken fortsatte; dog mestendels kun i form af en afgift. I 1819 betalte man således på et hollandsk skib 4 flasker rom til hønssning for Kullen, og endnu i 1880'erne omtales, at man måtte høn-

Holger Drachmann rundede Kullen i 1898, men da var hønssningen ophørt. Originaltegning i privat eje.

se første gang man passerede Kullen, men det er usikkert om skikken i virkeligheden har holdt sig så længe.

Også andre steder, både i Danmark og ude i verden har man hønset på samme måde. Boesen fortæller i sin beskrivelse fra 1757 af Helsingør, at når søfolkene i 1700-årene så et bjerg ved Bergen dukke op, eller når de ved Travemünde så et bestemt tårn, måtte de også hønse. Specielt når naturforholdene var usædvanlige, f.eks. ved forbjerger, flodmundinger og lignende, benyttede man samme skik.

Det skal også nævnes, at hønssningen har været skik i fisker- og skipperlav herhjemme. Det betød at dem, der tiltræder lavet, måtte give en flaske brændevin eller en tønde øl til lavet.

Skal Helsingør omdannes til en Filialfæstning af Cronborg?

*I Helsingørs Avis fredag den 12. januar 1838
beklager man den skærpede kontrol med smugleriet*

»Saalænge Regjeringen ikke finder sig foranlediget til at indgaae paa det af Erfaring understøttede Princip: ved lave Toldsatser at gjøre Smugleriet hensigtsløs, er det en Selvfølge, at Toldvæsenet i sin bestandige Kamp med Smuglerne sikkrer sig paa enhver lovlig Maade. Naar altsaa Toldinspektionen her i Byen nu stræber at sæt-

te ganske i Kraft den Bestemmelse i Forordningen af 1ste Febr. 1791 § 205, hvorefter Indhegninger og Indgrøftninger i de Stæder, som ei ere Fæstninger, skulle holdes i forsvarlig Stand, og ulovlige Baglager og Indkjørseler skulle tilspærres, saa føle vel Flere sig generede ved Indskrænkninger, som hidtil vare ukjendte, og som, foruden i øvrigt at være i Strid med Tidens Aand, dog ikke, en Søstad som Helsingør lede ganske til Maalet; men ikke destomindre maae vi agte den Em-

På dette maleri fra 1832 af pladsen foran Øresunds Toldkammer (bygningen forrest t.h.) ser man skildvagtens posteret ved indhegningen til toldkammerets område for enden af Strandgade. Nærmest bygningen ses lægen, der er åben for fodgængere i toldkammerets ekspeditionstid. På udsnittet af et kort fra 1850 øverst side 17 ses havneområdet med Øresunds Toldkammer. Man ser også her, at toldkammerpladsen er hegned mod Strandgade, hvilket betød, at en ansat ved karantænekontoret, der var indrettet i karantænebygningen for enden af toldkammerbroen, måtte gå langs havnebassinet for at komme hjem til sin tjenestebolig i toldkammeret efter lukketid. Det blev hans død!

bedsmaxime, der antager, at Loven er til for at overholdes, og at dens Øiemed saavidt muligt bør søges realiseret. Idet imidlertid enhver sindig og loyal Borger saaledes i det Hele dømmet om den nuværende Toldinspections paabegyndte Foranstaltninger for, saa godt som det lader sig gjøre, at forebygge Smuglerie, deler han derimod neppe samme Anskuelse med Hensyn til saadanne, som ikke blot synes mindre fornødne, men som ogsaa i andre Henseender kunne volde Ulempe. Herved sigte vi nærmest til, at Laagen for Fodgjængere igiennem indhegningen ved Øresunds Toldkammer i den senere Tid lukkes, saasnart Forretningerne dér ere endte om Aftenen. Som mindre fornøden ansee vi denne Foranstaltning, fordi der kun faa Skridt fra Laagen er posteret en Skildvagt, i hvis Instrux ogsaa kunde indbefattes ei at lade Nogen efter en vis Tid om Aftenen passere med Pakker eller deslignende Byrder. (Hverken ved Nykirkegaards eller Lappeporten lukkes lignende Laager om Natten,

ingen Skildvagt er der placeret, og af den posthavende Toldbetjent kan man ei fordrø, at han paa aaben Gade skal have vaagent Øie med de enkelte Fodgjængere, som silddigt om Aftenen passere Stenten.) Dersom man imod hvad ellers i Almindelighed antages, ikke har saadan tillid til Skildvagten, saa kan man ei heller være sikker paa, at han, naar Laagen er lukket, begunstiger andre let tænkelige Arter af Indsnigelse. Af mere Betydenhed er imidlertid det Farefulde ved nævnte Foranstaltning. Veien fra Strandporten langs ad Havnen til Toldkammerpladsen er nemlig kun tildeels oplyst om Aftenen; Passagen ved Havnen, hvor det i øvrigt er noget smalt, er ofte ufremkommelig ved de i Fortøningsringene befæstede Touge og Kjettinger samt ved det Gods, der ofte Natten over placeres langs ad Muren af de tilstødende Bygninger, og, hvad især maa mærkes, mangler her næsten aldeles et betryggende Bolværk. I forrige Uge blev opfisket i Havnen Liget af en Mand, som var ansat ved Quarant-

Dette tidlige fotografi fra 1860 af havnen med vinteroplagte skibe og vandposten godt isoleret med tovværk, viser hvordan en tur langs havnebassinnet også på det tidspunkt kunne være lidt af et forhindringsløb. Fotografi: Budtz-Müller, København. M/S Museet for Søfart.

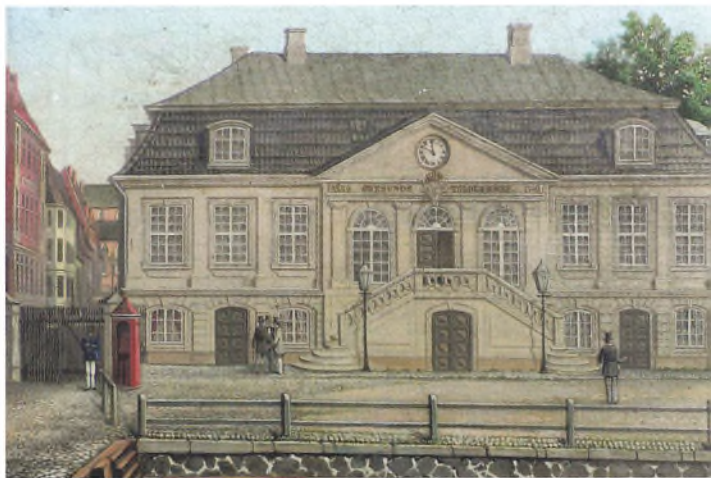
taine-Contoirtet og dér havde sin Boepæl. Den Afdødes nærmeste parørende tilskrive hans sørgelige Endeligt den Omstændighed, at han i en mørk og stormfuld Aften skulde, for at komme til sit Hjem, passere ovenmeldte Vei istedetfor som før langs ad Strandgaden. Der er noget yderst

ubehageligt i, at saadan Mening skal opstaae, og aldeles forkastelig er den dog ikke efter de anførte locale Forhold, og eftersom Andre alt skulde have været udsatte for lignende Uheld.

Men, hvad vi især troe at burde her udhæve, er at den omtalte Spærring kan blive heelt ubeleilig og farefuld i paakommede Ildebrandstilfælde, idet 2de af Byens Sprøiter opbevares i et Locale under Toldkammertrappen, og Brandfolkene saaledes let ville spilde den kostbare Tid, naar de ad en Omvei, som desuden ikke er meget passabel, skulde komme til deres Bestemmelse.

Vi have maaskee vel længe opholdt os ved omtalte Foranstaltning og dens Følger, fordi vi troe, at disse, i al Fald ikke noksom, før ere komne i Betragtning, og fordi vi antage, at naar enten Fare for Menneskeliv eller Fare for Toldintraderne er at befrygte, hiin bør afgive overveiende Hensyn. Desuden kan man dog ikke, ved at sikkre sig eet Punkt, sikkre sig de mange andre, medmindre man, til Værn mod Smuglerne, vil omdanne Helsingør til en Filialfæstning af Cronborg; men – Fæstninger have tabt deres Credit i vore Tider, og vore Finantser torde endnu mindre tillade at forøge deres Antal.«

Her ses Øresunds Toldkammer ganske få år inden Øresundstoldens ophør i 1857. Byens borgere kunne godt komme ind på pladsen foran toldkammerbygningen, men efter kontorenes lukketid var adgangen spærret. Spærringen vurderedes som problematisk, ikke kun for den frie færdsel over pladsen til Alléen, der førte langs Kronborgs fæstningsterræn nordpå, men især for adgangen til toldkammerets brandsprojte, der var placeret i kælderen med adgang gennem døren under den store fritrappe. Maleri af Hans Andreassen efter samtidigt fotografi.

En herlig spadseretur til Julebæk og Hammermøllen

Julebækstien langs kystskrænten mellem Marienlyst og Julebæk har i århundreder været helsingoranernes yndede promenade. Den fik en tiltrængt overhaling i 1839, hvilket Helsingør Avis bifaldt i en artikel den 9. august 1839.

»Virkningerne af de beqvemme og billige Befordringsmidler giver sig i Helsingør ret mærkeligen tilkjende i denne Sommer, da Veir og Temperatur tillige indbyde saa stærkt til Udflugter fra Hjemmet.

Tilstrømningen her af udenbyes Folk, der deels komme i Besøg, deels ville bese Omegnen, deels agte dem til Suurbønden, har i den sidste Maanedes Tid været særdeles betydelig, ja først i denne Uge saa stor, at Gjæstgivergaardene vare aldeles optagne af Reisende og at ikke Faa maatte see sig om efter Logie paa Vertshuse og deslignende Steder. Men, hvormange fandt nu ei desuden Huusly hos Venner og Beslægtede?

Medens det saaledes glæder os at kunne i vort Hjem stifte og fornye Bekjendtskaber, er det os ikke mindre Kjært at høre vore Gjæster med hvert Aar yttre større Behag ved Synet af de indre og ydre Beqvemmeligheder, Byen efterhaanden veed at forskaffe sig, og som forhøie Indtrykket af dens skjøne naturlige Beliggenhed. Af hvad der i ovenmeldte Henseende senest er bevirket, ville vi idag blot udhæve den nye brede Fodstie igjemmen Bakkerne langs ad Strandveien til Teglstrups Hegn og Hammermøllen, hvilken først i aar synes at være bleven udkaaren til almindelig og yn-

det Spadseretur. Hertil har iøvrigt ikke lidet bidraget det i Nærheden af Julebækshuset næsten lige ved Stranden anbragte Forfriskningstelt. I og omkring dette kunne Familier og Andre møde sig med ringe Bekostning i det Grønne, og naar Synet af Naturen ei ene kan frembringe en glad Stemning, vil denne sikkert sjældent aldeles udeblive, hvor der tillige er Leilighed til at adspredde sig ved Samtale eller til at høre Musik, hvormed enkelte aftener af Ugen opvartes. Det hele Arrangement betragte vi helst som noget, der endnu er i sin Barn-dom. Ad Aare torde det mueligen udvikle sig til et Charlottenlund i det Smaa, og da vil man mueligen ogsaa være betænkt paa at gjøre Veien derud end beqvemmere for Aldrende og Svage.«

Der var meget at opleve på den forbedrede Julebæksti. Her er nogle borgere kommet i snak ved Ophelia Kilde. Den prægtige udsigt til Kullen var ikke at foragte. Koloreret lithografi af Nordahl Grove, ca. 1859.

Returadresse: Helsingør Museumsforening
v/Torben Bill-Jessen, Aarhusvej 69 b, 3000 Helsingør

Som bekendt var Bymuseet engang fattighus, og man kan med slet skjult humor sige, at det er det stadig! Denne akvarel, udført af Carl Nielsen i 1895 viser Karmeliterhuset, da det stadig havde funktion af fattighus. Det synes at være en bidende kold vinterdag, kunstneren har skildret. Man har måttet isolere vandpumpen med tovværk i håbet om at sikre en kontinuerlig vandforsyning.

